

od kojih se svako sastojalo od nekoliko županija. Tom prilikom budu Hrvatska i Slavonija raskinute, jer je Slavonija potpala pod Pečuh, dok je Hrvatska sačinjavala sa sijelom u Zagrebu zasebno okružje. Na čelu je svakomu stajao kraljevski povjerenik (director), a taj je imenovao podžupane, dok je ostale činovnike i dalje birala županijska skupština, no kraljevski ih je povjerenik mogao svrgnuti ili zamijeniti drugima, kadgod je htio. Sada je banska čast postojala samo po imenu, jer grof Franjo Balassa de Gyarmáth (1785—1790) bijaše zapravo carev povjerenik vladajući nasilno bez sabora. Kad je ovako iz temelja preudesio upravu, dokine car Josip (25. augusta 1785.) kmetstvo u Ugarskoj i Hrvatskoj. Zauvijek je sada izbrisano ime kmet, koji mogaše slobodno seliti i ženiti se bez privole vlastelina, učiti zanat, polaziti školu, birati zvanje i slobodno raspolagati svojom pokretnom imovinom. Nitko ga više nije mogao otjerati sa zemljišta ili siliti na rabotu. To je doduše velik napredak spram dotadanjega stanja, ali ipak još ne učini bivšega kmeta v l a s n i k o m zemljišta. Drugi znatni momenat u preustrojtstvu uprave bijaše, da je sudstvo odijeljeno od uprave, a kr. slobodni gradovi da su uvršteni u novi sudstveni sistem. Nadalje je car dokinuo smrtnu kazan i torturu te uopće popravio i ubrzao sudski postupak. Preustrojtstvo uprave i pravosuđa htjede car da dovrši poreznom reformom, to jest oživotvorenjem opće porezne dužnosti. U tu je svrhu odredio, da se popiše pučanstvo i točno izmjeri zemlja (1788), što je izazvalo velike nemire u Ugarskoj i Hrvatskoj, i samo je brahijalnom silom uspjelo obaviti posao.¹ Međutim za Hrvatsku još je od presudne važnosti, kad je car dokinuo (20. marta 1786.) severinsku županiju; tom je prilikom njezin sjeverni dio (to jest Gorski kotar) pridijelio županiji zagrebačkoj, a od svega primorja uredio zasebnu oblast zvanu U g a r s k o p r i m o r j e (littorale Hungaricum), koje se sastojalo od tri kotara: riječkoga, bakarskoga i vinodolskoga, a upravljao je njime riječki gubernator. Sada su na Rijeci bile dvije oblasti: gubernij za trgovinu i zdravstvene poslove i gradsko vijeće za upravne. Obje pak bile su podvržene ugarskoj vladi, jedino u s u d b e n i m poslovima još je i sada vrijedio kao sud više molbe z a g r e b a č k i okružni stol, koji je zamijenio od cara Josipa 1787. dokinuti banski stol (do 1790.).

Turski rat i slom carevih reforama. Ipak je najveći dio svih tih naglo izvođenih reforama ostao konačno bez uspjeha, i to zbog

¹ Po tom je popisu imao Zagreb 7000 duša.